

คู่มือการเลี้ยงและจัดการสุกร

แรกเกิด-ขุน

น.สพ. ยุทธ เทียมสุวรรณ

ผู้จัดการฝ่ายวิชาการ บจก. เซ็นทรัลลิส

ขณะแม่สุกรเริ่มคลอด ควรเตรียมอุปกรณ์ ยาต่างๆ ให้พร้อมในการช่วยเฝ้าคลอด แก้ไขกรณีคลอดยาก เมื่อออกมาแล้ว ให้จับลูกสุกรห้อยหัวลง เขย่าเล็กน้อย นำเมือกออกจากปากจมูกโดยใช้นิ้วมือ หรือลูกยางดูดออก ใช้ผ้าแห้ง ฟาง หรือกระดาษที่สะอาด ถูตามลำตัว เพื่อให้ตัวลูกสุกรแห้ง และยังเป็น การช่วยกระตุ้นหายใจอีกด้วย ทำการผูกตัดสายสะดือ และแต้มด้วยไอโอดีน (เบตาดีน) หรืออาจทำภายหลังในช่วง 1-2 วันก็ได้ เพื่อป้องกันการเกิดไส้เลื่อนสะดือ และการอักเสบติดเชื้อที่สายสะดือภายหลัง

หลังจากจัดการตามข้างต้นแล้ว ให้ลูกสุกรที่คลอดใหม่เข้าถึงเต้านมได้เร็วที่สุด หลักการคือให้ทุกตัวได้กินน้ำนมเหลืองแม่โดยเร็วที่สุด ไม่เกิน 24 ชม. (ภายใน 6 ชม. ได้ยิ่งดี) เพราะน้ำนมเหลืองเป็นแหล่งภูมิคุ้มกันโรคที่ถ่ายทอดมาจากแม่สุกร ให้กินได้ในปริมาณมากที่สุด บางทฤษฎีแนะนำว่าให้กินได้อย่างน้อยตัวละ 200-250 กรัมเป็นอย่างต่ำ ตัวใดกินแล้วอาจแยกออกมาชั่วคราว และจัดการจับให้ตัวที่เล็ก อ่อนแอ ยังไม่ได้กิน ให้ได้กินทั่วถึงบ้าง เมื่อได้รับครบ ค่อยปล่อยให้แต่ละตัวกินเองอย่างอิสระ บางฟาร์มจะป้อนอาหารให้พลังงานร่วมด้วย หากลูกยังดกยังไม่โตขึ้น น้ำนมเหลืองมีประโยชน์ด้านภูมิคุ้มกันถ่ายทอดจากแม่ หากได้รับน้ำนมเหลืองไม่พอ ลูกสุกรจะตัวเล็ก แคระแกร็น ติดโรค บวช ตาย ง่าย หากต้องมีการย้ายฟาร์ม ควรทำใน 24 ชม. แรก แต่ควรต้องได้รับน้ำนมเหลืองแม่ตัวเองเสียก่อน บางฟาร์มนิยมนำเทพกาวที่เป็นผ้ามาติดตามข้อศอก ข้อเข่า ข้อเท้า ของลูกสุกรเพื่อลดการเกิดบาดแผลจากการเสียดสีกับพื้นปูนหรือลวด เนื่องจากเนื้อเยื่อลูกสุกรเกิดใหม่ยังอ่อนและบอบบาง ติดเชื้อง่าย

ควรทำการบันทึกจำนวนตัว น้ำหนัก เพศ จำนวนแรกคลอดมีชีวิต จำนวนตายแรกคลอด แท่ง มัมมี่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิต ประสิทธิภาพระบบสืบพันธุ์ของฝูงแม่สุกร ประสิทธิภาพการเลี้ยงการจัดการที่เกี่ยวกับระบบสืบพันธุ์เช่น น้ำเชื้อ ผสมเทียม การตกไข่ การจัดการด้านอาหารและด้านป้องกันโรคในช่วงอุ้มท้อง ปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่างๆ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

ขั้นตอนต่อมาหลายแห่งนิยมใช้เบงคอลลูกลูกสุกร เพื่อให้ตัวแห้ง ช่วยดูดซับของเหลว เศษรก น้ำคร่ำ ทำให้แห้งสบายตัว และนิยมโรยพื้นคอก เพื่อให้แห้งสะอาดตลอดเวลา มุ่งหวังให้ลดการติด และลดจำนวนของเชื้อโรคให้น้อยลง ยับยั้งการเพิ่มจำนวนให้ช้ากว่าปกติ ในเบงนี้บางยี่ห้ออาจมีส่วนผสมของสมุนไพรที่มีฤทธิ์ในการยับยั้งหรือฆ่าเชื้อโรคร่วมด้วย ทั้งนี้อาจมีคุณสมบัติกระตุ้นให้ร่างกายสร้างความร้อนได้ดีเพิ่มขึ้น จึงมีส่วนช่วยลดอาการท้องเสียที่พบได้มากในช่วงลูกสุกรดูดนม หากเราจัดการคอกได้ไม่ดี ชื้นแฉะ สกปรก ลูกสุกรได้รับความอบอุ่นไม่เพียงพอ กินนมน้อย จะท้องเสีย โตช้า โคนแม่ทับตายมากขึ้น

ลูกสุกรต้องการความอบอุ่นมาก บนพื้นควรมีฟาง หรือกระสอบปูลอง มีกล่องกก หรือใช้กระสอบ ถูอาหารซึ่งรอบแทนกล่องกก และจำเป็นมากที่ต้องมีไฟกก เพื่อจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิต และเติบโตที่เหมาะสมกับลูกสุกร หากได้รับความอบอุ่นไม่เพียงพอ ลูกสุกรจะถ่ายเหลว ท้องเสีย ขนหยอง ไม่กินนม แคระแกร็น ตาย ส่วนในระดับโรงเรือนอาจจำเป็นต้องมีม่านกันลมด้วยเช่นกัน อายุ 1-2 สัปดาห์ลูกสุกรต้องการอุณหภูมิประมาณ 35-36 C อายุ 4 สัปดาห์ประมาณ 32 C อายุ 8 สัปดาห์ขึ้นไปประมาณ 18-22 C ซึ่งเมื่อสุกรโตขึ้น ก็ต้องการอุณหภูมิที่ลดลงเรื่อยๆ หรือเย็นมากขึ้นนั่นเอง

จากนั้นในช่วงอายุ 3-7 วัน ต้องฉีดธาตุเหล็กปริมาณ 1-2 ซีซี ให้ลูกสุกรทุกตัว เพื่อให้ลูกสุกรได้ธาตุเหล็กเพียงพอกับการเจริญเติบโต การสร้างเม็ดเลือดแดง สุกรสายพันธุ์ใหม่ๆ ได้รับการปรับปรุงพันธุกรรมให้โตเร็วมาก จึงต้องสร้างเม็ดเลือดแดง

ให้ได้มากเพียงพอเช่นเดียวกัน ซึ่งกระบวนการสร้างเม็ดเลือดแดงจำเป็นต้องใช้ธาตุเหล็กในการสร้างฮีโมโกลบิน ธาตุเหล็กที่ได้รับมาจากแม่ช่วงอยู่ในท้อง หรือได้รับผ่านน้ำนม หรือได้รับผ่านอาหาร ไม่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย หากขาดธาตุเหล็กจะเกิดภาวะโลหิตจาง โตช้า แคระแกร็น ป่วย ตาย

<https://www.agr.rmutt.ac.th/?p=25300>

ในขณะที่ฉีดธาตุเหล็กนั้น นิยมทำการตัดเขี้ยว ตัดหาง ตัดหู พร้อมกันไปด้วย การตัดเขี้ยวเพื่อลดอันตรายและความรุนแรงจากการกัดกันเอง การกัดเต้านมแม่ การกัดคนเลี้ยง ปัจจุบันนิยมใช้แบบเครื่องกรอมากกว่า การตัดหางเพื่อลดโอกาสที่ตัวอื่นจะมากัดหางจนเป็นแผลเรื้อรังลุกลาม การตัดหูเพื่อทำสัญลักษณ์ประจำตัวสุกร ซึ่งปัจจุบันนี้อาจไม่นิยมทำกันแล้ว ตรงบาดแผลที่ตัดหาง ตัดหู ควรแต้มด้วยไอโอดีน (เบตาดีน) ส่วนตรงเขี้ยวที่ถูกตัดอาจแต้มด้วยยาม่วง หรือเจนเซียน ไวโอเล็ต เน้นความสะอาดในทุกขั้นตอน มิฉะนั้นลูกสุกรจะติดเชื้อแทรกซ้อนผ่านบาดแผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งสเตรปโตคอกคัส ทำให้เกิดอาการป่วย ข้อบวม ชัก อัมพาต และตายในที่สุด

ในขณะที่ทำการฉีดธาตุเหล็ก ตัดเขี้ยว ตัดหาง ตัดหู ให้ทำการบีบปากยากันบิต (โทรทราซูล) ให้แก่ลูกสุกรด้วย เพื่อป้องกันการติดเชื้อ ลดเชื้อ หรือฆ่าเชื้อบิตมีตัว (บิตคอกซีเดีย) ที่จะพบมากในช่วงอายุ 2 สัปดาห์ โรคนี้จะทำให้สุกรถ่ายเหลวเป็นครีมสีเหลืองขาว เหม็นคาว เหม็นเปรี้ยว อุจจาระมีฟอง แห้งน้ำ โตช้า แคระแกร็น ทрудโตรม อาจถึงตายได้

ในช่วงอายุ 7-14 วัน ให้ทำการตอนลูกสุกรเพศผู้ แบบเปิด ล้างทำความสะอาด และฆ่าเชื้อที่หนังหุ้มอวัยวะให้ดีก่อนผ่า ควรทำการผูกมัดท่อน้ำเชื้อด้วยไหมเย็บ หรือด้ายที่สะอาด อย่างน้อย 1 จุด (แนะนำ 2 จุด) ตัดให้ห่างจากจุดที่ผูกด้วยไว้สัก 1

ชม. ควรทำเพื่อป้องกันการเกิดไส้เลื่อนในอนาคต เน้นความสะอาดของแผลมากที่สุด แต่มีท่อน้ำเชื้อที่ตัดแล้ว และแผลภายนอกด้วยไอโอดีน (เบตาดีน) ไม่ให้โดนน้ำ หากมีแมลงวันรบกวนมาก อาจใช้ยาฆ่าแมลงชนิดผงแต้มที่แผลภายนอกไว้ด้วย

ช่วงอายุ 7-10 วันเริ่มฝึกให้ลูกสุกรรู้จักกินอาหารเล็กราง โดยให้ครั้งละน้อยๆ แต่บ่อยๆ วันละ 4-8 ครั้ง อย่าให้มาก จะทำให้อาหารเหลือ สกปรก เน่าบูด ลูกสุกรจะท้องเสียได้ เป็นการเริ่มฝึกพฤติกรรมลูกสุกร และปรับระบบทางเดินอาหารให้เริ่มชิน และรับกับอาหารที่ต้องกินตลอดไปหลังหย่านมได้ การไม่ให้อาหารเล็กราง อาจทำให้หลังหย่านม ที่กินอาหารเม็ดหรือผงทันทีทันใด จะส่งผลต่อระบบการย่อยอาหารของลูกสุกร เกิดท้องเสียอย่างรุนแรง มีช่วงเวลาชะงักการเจริญเติบโตที่นานมากขึ้น

จากนั้นช่วงอายุประมาณ 3-4 สัปดาห์ หรือก่อนหย่านมเล็กน้อย. ให้ทำวัคซีนป้องกันโรคอหิวาต์สุกรเข็มที่ 1 แก่ลูกสุกร ซึ่งโดยทั่วไปถือว่าเป็นเวลาที่เหมาะสม หากทำเร็วกว่านี้ ภูมิคุ้มกันจากแม่ที่ส่งผ่านน้ำนมเหลืองมามาก อาจขัดขวาง ทำให้กระตุ้นภูมิคุ้มกันได้ไม่ดี แต่หากทำช้ากว่านี้ ภูมิคุ้มกันจากแม่ลดลงต่ำมาก ก็อาจติดเชื้อ ป่วย และตายได้ โดยโรคนี้จะมีอาการหลักๆ คือ ไข้สูง ท้องเสีย หอบ ไอ อาการทางประสาท ชัก มีจุดหรือปื้นเลือดออกทั้งภายนอก และอวัยวะภายใน อัตราการป่วย และตายสูงมาก ***เห็นสำคัญมาก ต้องทำ*** หรือกรณีนี้ที่ซื้อลูกสุกรหย่านมเข้ามาเลี้ยงใหม่ ก็จำเป็นต้องทำวัคซีนนี้ด้วยเช่นกัน

การหย่านม หรือซื้อลูกสุกรหย่านมเข้ามาเลี้ยงนั้น ควรเลือกสุกรที่อายุมาก และน้ำหนักมาก จะดีกว่าอายุน้อย และน้ำหนักน้อย ช่วงแรกต้องระวังความเครียดที่ถูกพรากจากแม่ เปลี่ยนที่อยู่ เปลี่ยนอาหาร ภูมิคุ้มกันส่วนใหญ่ก็จะลดลงในช่วงนี้ มักป่วย โตช้า ชะงักการเจริญเติบโตใน 7 วันแรก เรียกว่า SET BACK ลูกสุกรน้ำหนักมาก ตัวใหญ่จะ SET BACK น้อยกว่า โตดีกว่า โอกาสป่วยตายน้อยกว่า

ในวันแรกที่น่ามาลงอนุบาล หรือขุน (อนุบาลไปพร้อมกัน) ควรทำการชั่งน้ำหนักหาค่าเฉลี่ย ตัวเล็กอ่อนแอควรแยกคอกเลี้ยงต่างหาก ฉีดยาปฏิชีวนะเช่น อะม็อกซิซิลลิน 1 ซีเอ็ม เพื่อฆ่าเชื้อ หรือป้องกันสุกรป่วยจากเชื้อติดเชื้อแบคทีเรีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสเตรปโตคอกคัส ที่จะติดเชื้อง่ายๆ ทำให้สุกรป่วยมากในช่วงนี้ รวมถึงยาถ่ายพยาธิ 1 ซีเอ็ม (ไอเวอร์เมคติน) เพื่อกำจัดและฆ่าพยาธิ รวมถึงโรซีเรื้อน สุกรจะได้มีสุขภาพดีในตอนเริ่มลงขุน ไม่ควรทำวัคซีนใดๆ ในวันที่ ช่วงหย่านมลงอนุบาลเป็นช่วงที่อ่อนแอมาก เนื่องจากภูมิคุ้มกันผ่านน้ำนมเหลืองจากแม่จะลดต่ำลง

เน้นให้ความอบอุ่นเพียงพอ ยังควรมีกระสอบ หรือม่านกันลมสำหรับคอก หรือของทิ้งหลัง บางฟาร์มอาจยังใส่ไฟกกไว้ด้วย และเลี้ยงให้หลวมๆ ไม่หนาแน่น เพื่อให้โตดี และเป็นการป้องกันการแพร่กระจายของโรคต่างๆ

ช่วง 2 สัปดาห์แรกห้ามใช้น้ำล้างคอก ให้ใช้ไม้กวาดทำความสะอาดมูลและของเสีย หลังลงไปแล้ว 2 สัปดาห์ถึงเริ่มอาบน้ำ หรือใส่น้ำในส้วมก็ได้ เน้นทำให้พื้นแห้ง หากพื้นแฉะ สุกรจะหนาว นอนสุม โตช้า ติดเชื้อ ป่วยง่าย ท้องเสีย

ช่วง 3-5 วันแรกหลังลงใหม่ ให้ดื่มน้ำที่หัวต่ำสุดให้หยุดเองตลอดเวลา ผสมกลูโคส วิตามิน เกลือแร่ ร่วมกับยาปฏิชีวนะเช่น โคลิสติน ละลายน้ำดื่มวางเสริมไว้ เพื่อลดการติดเชื้อ หรือฆ่าเชื้อในระบบทางเดินอาหารที่มักทำให้สุกรท้องเสียในช่วงนี้

การจัดการด้านอาหารให้เป็นไปตามคำแนะนำของผู้ผลิตอาหารยี่ห้อที่เลือกใช้ เพื่อให้เหมาะสมกับอายุ และน้ำหนัก ในช่วงแรกนั้น ควรให้ปริมาณน้อย แต่บ่อยครั้ง เช่น 4-8 ครั้งต่อวัน มีการกระตุ้นเรียกให้กินอาหารด้วยการเคาะถัง เคาะรางอาหาร ใช้อาหารที่สดใหม่เสมอ อาหารที่เหลือค้างควรรีบนำออก ล้างที่ให้อาหารให้สะอาด ก่อนเติมอาหารรอบต่อไป เมื่อสุกรเริ่มโตขึ้นอาจเป็นระบบอัตโนมัติ หรือให้อาหารวันละ 2 ครั้ง แต่ควรมีอาหารให้สุกรได้กินอย่างเพียงพอตลอดเวลา

ในช่วงแรกหากสุกรยังไม่ชิน หรือกินอาหารน้อย อาจช่วยกระตุ้นความอยากอาหาร ความน่ากิน ด้วยการคลุกผสม กลัวย่น้ำว่าสุกลงไปในอาหาร หรือทำอาหารเหลวที่สุกรจะชอบกินมากกว่า การเปลี่ยนยี่ห้ออาหาร หรือช่วงที่เปลี่ยนเบอร์อาหาร ควรทำอย่างเป็นขั้นตอนให้ราบรื่น ไม่สะดุด ไม่ควรเปลี่ยนทันทีทันใด ต้องมีช่วงเปลี่ยนอาหาร 3-7 วันที่ทำกรผสมอาหารเดิม กับอาหารใหม่เข้าด้วยกัน โดยวันแรกๆ จะให้มีสัดส่วนของอาหารเก่ามากกว่า จากนั้นปรับมาเท่าๆ กัน และค่อยๆ ลดอาหารเก่าลงเรื่อยๆ จนเป็นอาหารใหม่ทั้งหมด เพื่อให้สุกรชิน และปรับตัวได้กับ กลิ่น รส สัมผัส ต่างๆ ที่เปลี่ยนไป

น้ำดื่มน้ำใช้ต้องมาจากแหล่งที่สะอาด และควรต้องทำการฆ่าเชื้อโรคในน้ำดื่มน้ำใช้เสียก่อนทุกครั้ง ทุกกรณี โดยการใส่คลอรีนในถังพักน้ำ ทิ้งไว้ 4-6 ชม. ก่อนนำมาใช้ คลอรีนมีรูปแบบเม็ด ผง หรือน้ำ เลือกใช้ได้ตามสะดวก หากมีเชื้อโรคในน้ำ สุกรมักแสดงอาการถ่ายเหลว ท้องเสีย เป็นประจำ ตรวจให้น้ำก่อนสุกรดื่มมีคลอรีนเข้มข้นอยู่ประมาณ 2 ppm

เมื่อสุกรอายุได้ประมาณ 5-6 สัปดาห์ ให้ทำวัคซีนป้องกันโรคคอหอยดีสุกรเข็มที่ 2 ซึ่งโดยทั่วไปถือว่าเป็นเวลาที่เหมาะสม การทำวัคซีนนี้เพียงแค่เข็มเดียว อาจกระตุ้นให้เกิดภูมิคุ้มกันโรคได้ไม่ดี และไม่ยาวนานเพียงพอ อาจเกิดโรคระบาดขึ้นได้โดยเฉพาะในช่วงสุกรใหญ่ ***เห็นสำคัญมาก ต้องทำ***

เมื่อสุกรอายุได้ประมาณ 7-8 สัปดาห์ ให้ทำวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเทียม ในประเทศไทยยังพบว่ามีการเกิดขึ้นหรือระบาดของโรคนี้ได้บ่อยๆ ยังไม่หมดไป โรคนี้ในลูกสุกรจะก่อให้เกิดอาการทางประสาทที่รุนแรงมาก ทรงตัวไม่ได้ ชักถีบ จักรยาน เกร็ง ตากลอกไปมา อัมพาต ตาย ในสุกรใหญ่จะก่อให้เกิดอาการระบบทางเดินหายใจ หอบ ไอ หายใจกระแทก มีน้ำลายฟูมปาก ***เห็นสำคัญมาก ต้องทำ***

ที่มารูป NIAH

เมื่อสุกรอายุได้ประมาณ 10-12 สัปดาห์ ให้ทำวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย (FMD) ซึ่งเป็นโรคติดได้ในสัตว์ปีกคู่ เกิดในสุกรได้บ่อยๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจมากมาย โดยเลือกวัคซีนให้ครอบคลุมใหญ่ที่พบในไทยคือ O A และ Asia I และจะดียิ่งหากเป็นวัคซีนที่มีสายพันธุ์ตรง หรือใกล้เคียงกับเชื้อที่ระบาดในบ้านเรา ***เห็นสำคัญมาก ควรทำ***

กรณีที่ซื้อหรือนำลูกสุกรอนุบาลอายุ 8-9 สัปดาห์เข้ามาเลี้ยงขุน และไม่แน่ใจเรื่องวัคซีนจากต้นทางที่ซื้อสุกรมา แนะนำควรทำวัคซีนป้องกันโรคหิวต้อสุกร เป็นลำดับแรก อย่างน้อย 1 เข็ม จากนั้นอาจเว้น 1-2 สัปดาห์ ให้ทำวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเทียม และสุดท้ายคือวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย เนื่องจากมีหลายกรณีที่ฟาร์มต้นทางอาจไม่ทำวัคซีนบางชนิด ทำให้ครบถ้วน หรืออาจติดบางโรคที่กล่าวมานี้จากต้นทางเองเลย เมื่อนำเข้ามาเลี้ยง จะก่อให้เกิดการระบาดของโรคเหล่านี้ได้

สุกรช่วงขุน ควรมีส้วมน้ำไว้สำหรับขับถ่าย เปลี่ยนน้ำบ่อยๆ ต้องจัดการระบายความร้อนให้สุกรด้วยการอาบน้ำ และเพื่อเป็นการล้างของเสียในคอกด้วย โดยหลังลงไป 2 สัปดาห์ค่อยเริ่มอาบน้ำ วันที่ร้อนค่อยอาบ เตรียมใส่อาหาร อาบรอบแรก วงกลับมาอาบใหม่ สุกรจะกินอาหารเพิ่ม แก๊สลดลง บางฟาร์มอาจมีระบบพ่นน้ำเป็นฝอย ละออง หรือหมอกให้สุกรร่วมด้วย

สุกรตลอดช่วงขุนก็ยังคงเน้นเรื่องความสะอาด จัดการพื้นคอกให้แห้ง มีการระบายอากาศดี มูลของเสียไม่หมักหมม ไม่มีแก๊สก่อความระคายเคือง จัดการสภาพแวดล้อมให้ดี จัดการป้องกันโรคให้ดี เลือกสายพันธุ์ที่ดีมาเลี้ยง เลือกใช้อาหารที่ดี มีคุณภาพ จัดการให้อาหารอย่างเหมาะสม ก็จะทำให้สุกรแข็งแรง โตเร็ว ตั้งแต่ช่วงแรกเกิด-ขุนขาย ได้กำไรกันถ้วนทั่วหน้า

